

Árni Olafsson¹

Landgrunsmarkið móti Bretlandi²

Ein av fortreytunum fyri 1. útbjóðingarumfari í tí líki tað varð tilmælt frá oljuyndugleikunum og lagt fyri lögtingið á heysti 1999 var, at semja fekst við Bretland um landgrunsmarkið millum Føroya og Bretlands innanfyri 200 fjórðingar í mai 1999.

Longu í frágreiðingini frá oljuráðleggingarnevnd landsstýrisins juni 1993 varð víst á, at millum fortreytirnar fyri, at farast kundi undir eitt útbjóðingarumfar, var ein avkláring av spurninginum um landgrunsmarkið millum Føroya og Bretlands. Ein slík avkláring kundi - um væl vildi til - vera ein semja um markið, og - um tað ikki var møguligt - ein semja um, hvussu arbeiddast skuldi í umstríddum øki, ella - í versta føri - eitt sakarmál, har krøv partanna vórðu lýst, so allir partar vistu, hvørji øki vóru óumstrídd. Í 1993-frágreiðingini (s. 45 - 49) varð greitt frá, hvat ósemjan um markið snúði seg um.

---

¹ Árni Olafsson (*1942). Cand. Polit. Síðan 1976 ráðgevi í føroyskum málum í danska uttanríkismálaráðnum. 1980 - 84 virkandi skrivstovustjóri í Føroya Landsstýri (við farloyvi úr UM). 1976 - 82 av og á luttakari í donsku sendinevndini til 3. Havrættarstevnu ST. Síðan 1976 javnan uppi viðgerð av markna- og øðrum havrættarmálum. 1993 - 99 landsstýristilnevndur leiðari av nevndini, sum vegna Danmarkar Ríki samráddist við Bretland um landgrunsmarkið millum Føroya og Bretlands. 1993 - 97 limur (1994 - 97 formaður) í Oljuráðleggingarnevndum landsstýrisins.

Sjónarmiðini í hesi grein eru hævundans egnu og eiga ikki at verða fatað sum áskoðanir hjá føroyskum ella donskum myndugleikum.

² Greinin hevur fyrr staðið í Ársfrágreiðing 1999 hjá Oljumálastýrinum. Ritstjórnin takkar oljumálastýrinum fyri loyvi at endurprenta greinina.

Samráðingarnar við Bretland um landgrunsmarkið vardu meira enn 20 ár. Fyrsti fundurin var í 1978. Aðrir fundir vóru 1984-85, og í 1990/91 byrjaðu so tær samráðingarnar, sum fóru til semjuna í 1999 um havmørkini landanna millum innanfyri 200 fjórðingar.

Høvuðsevnið í samráðingunum var landgrunsmarkið. Men eftir at 200 fjórðinga fiskimørk vórðu sett rundanum ávikavist Føroyar og Bretland í 1977 vísti tað seg, at partarnir, hóast samdir um at fiskimarkið skuldi fylgja miðlinjuregluni, vóru ósamdir um, hvussu miðlinjan skuldi roknast. Bretar roknaðu úr sínum ytstu hólumum og klettum, men ikki frá teimum beinu føroysku grundlinjunum. Danmark vegna Føroyar roknaði markið úr teimum beinu grundlinjunum, men ikki frá bretska hólumum og klettum, sum lógu langt úr landi. Umframt Rokkin (Rockall), sum er næstan 200 fjórðingar frá bygnum oyggjum, er talan um Súluskerini bæði og oynna North Rona, sum eru góðar 30 fjórðingar úr landi, og oyggjabólkin Flannan Isles, ið er 18 fjórðingar úr landi. Hesar ósemjur um, hvussu miðlinjan skuldi roknast, fóru til trý øki við umskarandi krøvum um fiskiløgdømi: Eystanfyri Føroyar knappar 200 ferkilometrar, sunnanfyri Føroyar um 8.000 ferkilometrar og í útsynning úr Føroyum um 5.000 ferkilometrar. Fyri ikki at gera ilt verri útintu báðir partar fiskiløggávu sína á hesum 'gráu leiðum' við hógv, so teir fyri tað mesta lótu skip við loyvi frá mótpartinum fáa frið. Ósemjan um fiskimarkið völdi tí ikki pørtunum stórar tvørleikar.

200 fjórðinga havmørk gjørdust altjóða siðvenja miðskeiðis í 1970-unum, eftir at ST var farið undir sína 3. havrættarstevnu. (Tær báðar fyrru vóru ávikavist í 1958 og 1960.) Har kom fram hugmyndin um eitt 200 fjórðinga 'búskaparøki' (Exclusive Economic Zone, vanligi stytt til EEZ), har strandalond skuldu hava einarætt til at gagnnýta alt náttúruilfeingi, bæði í sjónum og á og undir havbotninum, umframt at hava ræðið á og ábyrgd av havumhvørvinum. Í fyrsta umfari valdu tó nógv lond, har millum Bretland og Danmark, Føroyar íroknaðar, bert at flyta fiskimarkið út, men ikki at kanna sær onnur EEZ-rættindi. Føroyska 200 fjórðinga markið frá 1977 var sostatt bert fiskimark. Somuleiðis tað bretska.

Reglurnar um, hvussu vítt landgrunsmark lond kunnu kanna sær, vóru ásettar í landgrunssáttmálanum frá 1958, sum segði, at lond kundu kanna sær landgrunn út á 200 metra dýpi, ella so langt sum tilbar at gagnnýta hann. Á 3. havrættarstevnunni vórðu nýggjar reglur ásettar hesum viðvíkjandi. Lond kunnu eftir nýggju reglunum, ið feldar vórðu niður í grein 76 í havrættarsáttmálanum frá 1982, kanna sær landgrunn út á 200 fjórðingar. Men, eru tey før fyri at prógva, at náttúrliga framhaldið av landinum røkkur

út um 200 fjórðingar, kunnu tey eftir ávísu reglum kanna sær landgrunn heilt út á 350 fjórðingar ella niður á 2.500 metra dýpi. Tann djúpi havbotnurin uttan fyri teir landgrunnar, ið hoyra londunum til, skal umsitast av einum ST-stovni til frama fyri alla mannaættina. Ivamál um, hvussu langt út um 200 fjórðingar lond kunnu kanna sær landgrunn, skulu leggjast fyri eina serliga nevnd undir ST.

Longu tíðliga í 1970-unum, tá rættilig gongd var komin á oljuleiting og oljuframleiðslu á bretska landgrunni, fóru bretar alment at kanna sær landgrunn longur og longur norður og vestur úr Hetlandi, Orknoyum og Hebridunum, út ímóti eini hugsaðari miðlinju móti Føroyum, og eisini vestur úr Hebridunum út um 200 fjórðingar. Eisini Írland boðaði frá landgrunskrøvum langt vestur um 200 fjórðingar á tí sonevnda Føroya-Rockall-Hatton Háslættanum. Í samsvari við sína uppfatan av, hvussu reglurnar í havrættarsáttmálanum skuldu skiljast, gjørdi Danmark í 1985 av at kunngera eina fráboðan um øki, bæði innanfyri og uttanfyri 200 fjórðingar úr Føroyum, sum fyríbils vórðu roknað at vera undir donskum ræði og føroyskari lóggávu. Stutt eftir kom Ísland við eini líknandi fráboðan. Tað fráboðaða ('designeraða') landgrunsøkið rundan um Føroyar umskaraðist sostatt í útsuðri uttanfyri 200 fjórðingar við krøv hjá bæði Bretlandi, Írlandi og Íslandi. Innanfyri 200 fjórðingar lótu bæði Danmark og Bretland tað fráboðaða landgrunsøki vera avmarkað við einum 'trappulíknandi' skapi. Millum økini, har ávikavist Bretland og Danmark vegna Føroyar kannaðu sær landgrunn innanfyri 200 fjórðingar, lá sostatt eitt 'ongamannaland', eitt sonevnt 'hvítt øki', har hvørgin parturin inti sína undirgrundarlóggávu. 'Hvíta økið' var umleið 42.000 ferkilometrar til víddar og var dánað soleiðis, at inni í tí vóru eisini tað eystara og tað sunnara 'gráa økið', har fiskimarkini umskaraðust.

Í 1979 gjørdi Noreg sáttmála við Danmark um marknaseting á havleiðunum millum Føroya og Noregs innanfyri 200 fjórðingar. Markið er ein miðlinja, ið gongur úr tí sonevnda trípunktinum, ið liggur javnfjart úr Noregi, Hetlandi og Føroyum, og sum tískil er staðið, har miðlinjurnar millum Noregs og Bretlands, Føroya og Noregs og Bretlands og Føroya mætast og norður í tað punktið, ið liggur 200 fjórðingar úr bæði Føroyum og Noregi. Hvørgin parturin hevur higartil kannað sær landgrunn uttanfyri 200 fjórðingar norðanfyri Føroyar.

Á havleiðunum innanfyri 200 fjórðingar millum Føroya og Íslands, hava Danmark/Føroyar og Ísland, hvør í sínum lagi, ásett miðlinjumark. Men ikki hava partarnir verið samdir um, hvørt henda miðlinja skuldi roknað úr

oyðiklettinum Hvalsbaki, ið liggur umleið 20 fjórðingar úr Íslandi. Sostatt er eitt øki upp á góðar 3.600 ferkilometrur, har fiskiløgðomi partanna umskarast.

Av tí sum omanfyri er greitt frá um hvørji fiski- og landgrunsøki Bretland og Danmark/Føroyar, hvørt í sínum lagi, hava kannað sær, skilst at tað mundi fara at vera alt annað enn einfalt at semjast um eitt landgrunsmark millum Føroya og Bretlands.

Partarnir avtalaðu mannagongd fyri samráðingarnar, har m. a. varð avgjørt, at tær skuldu fara fram í trúnaði. Tí ber ikki til at greiða frá tilgongdini, teimum uppskotum, partarnir settu fram og grundgevingunum fyri teimum, og frá orðaskiftinum, sum grundgevingarnar elvdu til.

At seta mark landa millum verður hildið vera uttanríkismál burturav. Tá ið samráðingarnar fóru í gongd var tað millum samráðingarnevndir, har ávikavist danska og bretska uttanríkisráðið høvdu leiðsluna, men í báðum samráðingarnevndunum vóru umboð fyri aðrar áhugaðar føroyskar og danskar myndugleikar, fyrst og fremst oljummyndugleikar, og harafturat bæði jarðfrøðiligur og geodetiskur sakkunnleiki. Eftir at føroyingar í desember 1992 høvdu yvirtikið málsøkið 'ráevni í undirgrundini' skjeyt danska uttanríkisráðið á vári 1993 upp, at Føroya landsstýri yvirtók leiðsluna av samráðingunum. Hetta varð gjørt í mars 1993. Tað var tó framvegis so, at samráðingarheimildirnar vóru fastlagdar í semju millum lands- og ríkismyndugleikarnar, og ríkismyndugleikarnar vóru umboðaðir í samráðingarnevndini.

Eitt sum skilir marknasamráðingar frá flestu øðrum millumlandasamráðingum er, at siðvenja er at leggja slík trætumál fyri triðjapart at loysa sambært altjóða lóg, kunnu partarnir sjálvir ikki semjast. Talan kann antin vera um Altjóða Dómstólin í Haag (International Court of Justice, ICJ), ella um ein gerðarrætt, sum partarnir sjálvir tilnevna. Tí man hvørgin parturin hava hug at góðtaka eina semingsloysn, ið hann heldur vera verri, enn hvat hann kann vænta við dómi. Hava partarnir nær um somu uppfatan av, hvat altjóða lóg sigur í einum føri sum tí, teir samráðast um, kann tað hjálpa teimum at avmarka trætuna til smámunir. Tað øvugta er galdandi, um partarnir hava ymiska uppfatan av hesum.

Í Altjóðasáttmálanum um landgrunn frá 1958, sum bæði Danmark (íroknað Føroyar) og Bretland eru partar í, sigur grein 6, at landgrunsmark skal ásetast eftir avtalu. Kunnu partarnir ikki semjast, er markið miðlinjan, um

ikki serstakar umstæður tala fyri aðrari loysn. 1958-sáttmálin gevur sostatt miðlinjuni eina framíhjástöðu. Tann parturin, sum vil hava frávik frá miðlinjuni má vísa á 'serstakar umstæður' sum grundgeving fyri hesum.

Í 'Norðsjóvardóminum' frá 1969, har Altjóða Dómstólurin dømði í eini marknadeilu millum øðrumegin Danmark og Holland, ið vóru partar í 1958-sáttmálanum, og sum hildu upp á miðlinjuna, og hinumegin Týska Sambandslýðveldið, ið ikki var partur í hesum sáttmála, og sum helt upp á eina aðra marknaseting, segði Dómstólurin, at miðlinjureglan í 1958-sáttmálanum galt bert tey lond, ið vóru við í honum og var sostatt ikki ein alment galdandi regla, sum tí ikki var nýtilig í deiluni millum hesi trý londini. Markið millum partarnar skuldi ásetast so, at tað var 'rætt og rímiligt' ('equitable'). Tó legði Dómstólurin afturat, at millum stendur, ið lógu yvir av hvørji aðrari, mátti miðlinjan haldast at føra til eitt nøktandi úrslit, serliga um hon varð roknað so, at hugt varð burtur frá t. d. smáum oyggjum og longum nesjum, ið lógu soleiðis fyri, at tey kundu geva øðrum partinum ov stóran fyrimun. Í hesum dómi kom fyrstu ferð fram tann hugsan, at longdin av strond partanna út ímóti tí havøki, býtast skuldi, kundi ávirka býtið.

Í seinri dómum í trætum, har ikki varð dømt eftir grein 6 í 1958-sáttmálanum, men eftir altjóða rættarsíðvenju, legði Altjóða Dómstólurin dent á strandalongdarmunin, eisini millum stendur, ið lógu yvirav hvørji aðrari, sum t. d. í dóminum í 1985 í landgrunstrætuni millum Libya og Malta (har lutfallið millum stendurnar varð sagt at vera 8;1). Í 1977 gjordi ein gerðarættur úrskurð millum Bretlands og Fraklands um landgrunsmarkið í Ermasundi. Hóast semja var um, at grein 6 við ávísingum fyrivarnum var galdandi rættur partanna millum, og talan var um stendur, ið lógu yvir av hvørji aðrari, førkaði gerðarætturin á tí vestasta strekkinum miðlinjuna móti Bretlandi, við tí grundgeving, at ein rein miðlinja ikki varð hildin at geva eitt rímiligt ('equitable') úrslit. Hildið varð, at Scilly-oyggjarnar stungu út úr Cornwall sum eitt langt 'nes' og góvu Bretlandi ov stóran fyrimun. Tær fingur tí bert hálva vekt, tá marknalinjan varð roknað.

Millum lögfrøðingar breiddi seg alsamt meir tann áskoðan, at miðlinjureglan í grein 6 skuldi ikki takast heilt bókstavliga, men at hon mátti tulkast í ljósinum av dómssíðvenju, ið sum nevnt legði dent á, at úrslitið var 'rímiligt'. Tá ið 3. havrættarstevnan skuldi royna at koma ásamt um eina reglu um marknaseting, fekst ikki semja um at vísa til miðlinjuna. Heldur varð samst um, at mark (bæði landgrunsmark og EEZ-mark) skuldu ásetast við avtalu í samsvari við altjóða lóg, sum hon var umrødd í reglugerðini fyri

Altjóða Dómstólin, við tí fyri eyga at náa fram til eitt 'rætt og rímligt' ('equitable') úrslit. Hetta var ikki nøkur serliga greið regla. Men hon kundi lesast so, at lond, ið frammanundan vóru bundin av reglunum í 1958-sáttmálanum, framvegis vóru tað.

Verður hugt at landasiðvenju, sæst at sera stórir partur av teimum avtalam, ið lond hava gjørt um havmørk, fylgja miðlinjuregluni, serliga tá talan er um strendur, ið liggja yvir av hvørji aðrari, tó stundum við frávikum, har skapið á strondunum talar fyri hesum.

Tann ivi, sum valdaði millum altjóða lögfrøðingar mundi neyvan gera tað lættari at hava eina felags uppfatan av galdandi rætti í eini so fløktari landafrøðiligari støðu sum millum Føroya og Bretlands. Sum nevnt í sambandi við fiskimarkið, var eyðsýnd ósemja landanna millum, hvørjum grundlinjum miðlinjan skuldi roknast úr. Strandalongdum viðvíkjandi er at leggja afturat, at hóast tað ikki er einfalt at gera av, júst hvørjar strendur føroysku og bretsku megin, ið eru viðkomandi í eini sammeting, so munu tær bretsku strendurnar, ið venda móti Føroyum, kunna roknast at vera munandi longri enn tær føroysku, ið venda móti Bretlandi. Heldur ikki liggja strendurnar beint yvir av hvørji aðrari. Føroyar enda suður ímóti Skotlandi í einum spískum trykanti. Júst á teirri leiðini liggja eisini tær smáu fjarlægdu skotsku oyggjarnar.

Í juni 1993 feldi Altjóða Dómstólurin dóm í einum rættarmáli, ið varð hildið viðkoma samráðingunum við Bretland, ikki minst tí at annar parturin í tí dømnda málinum var Danmark. Trætán var millum Danmark og Noreg um landgruns- og fiskimarkið millum Grønland og Jan Mayen, har Noreg helt uppá miðlinjuna, meðan Danmark vildi hava eitt óskert 200 fjórðinga mark móti Jan Mayen, m. a. vísandi til, at Noreg hevði góðtikið eitt slíkt mark móti Íslandi, og til tann stóra munin í strandalongd (9:1). Dómstólurin viðgjørði fiski- og landgrunsmarkið hvørt sær, men miðaði eftir, sum partarnir høvdu ynskt, at tey fylgdust. Rætturin staðfesti, at landgrunsmarkinum viðvíkjandi vóru partarnir bundnir av grein 6 í 1958-sáttmálanum, ið sum nevnt gevur miðlinjuni fyrirun. Fiskimarkinum viðvíkjandi peikaði altjóða rættarsíðvenja somuleiðis á miðlinjuna sum útgangsstøði í einum føri sum hesum, har strendurnar lógu yvirav hvørji aðrari. Dómstólurin legði als ongan dent á, hvat Noreg hevði avtalað við Ísland. Hann tók heldur ikki undir við tí sjónarmiði, at býtið av havbotninum skuldi avspegla munin á strandalongdunum. Hinvegin helt hann, at við so stórum muni í strandalongd sum her (9:1, sum nevnt), fór miðlinjan ikki at býta havøkið partanna millum á ein 'rímligan' ('equitable') hátt. Tá ið hann

ásetti marknalinjuna, skifti hann umstrídda økið í trý. Í tí norðasta triðinginum flutti hann miðlinjuna móti Jan Mayen, so at Jan Mayen fekk 2/3 og Grønland 1/3 av umstrídda økinum. Í tí sunnasta triðinginum, har lodnan gongur, fekk Grønland helvtina, m. a. vísandi til tørvin á at kunna fiska grønlenska partin av lodnuni í grønlenskum sjógvi. Býtið av miðstykkinum fylgdi av hinum báðum, so tilsamans fekk Jan Mayen um 7/12 og Grønland um 5/12 av umstrídda økinum.

Sum nevnt varð samráðst við Bretland í trúnaði, men samráðingarnar drógu út, og ikki minst í Føroyum var sum vera man stórt forvitni um, hvussu gekst í hesum fyri Føroyar so týðningarmikla máli. Dúgliga varð gitt, og so við og við mundu fólk fáa eina hómíng av støðu partanna í høvuðsdráttum. Ikki var torført at rokna út, at innanfyri 200 fjórðingar hildu Føroyar fast um miðlinjuna, sjálvandi helst ta útgávuna, ið kravd varð sum fiskimark. Tað skiltist, at Bretland kravdi eitt landgrunsmark, ið lá munandi nærri Føroyum enn sjálvt tann bretska útgávan av miðlinjuni. Helst var ikki torført at rokna út, at slík bretsk krøv, ið hvussu er partvíst, mundu verða grundgivin við strandalongdarmuninum.

Uttafyri 200 fjórðingar hevði síðan donsku 'designeringina' í 1985 verið alkunnugt, at sjónarmið partanna vóru heilt ósambærilig. Krav Danmarkar Føroya vegna bygdi nevnliga á ta jarðfrøðiligu fatan, at Bretland (eins og Írland og Ísland) var so mikið atskilt frá Rockall-Hatton Háslættanum, at bert Føroyar meгнаðu at lúka kravið um náttúrligt framhald av landinum út um 200 fjórðingar har. Eitt annað mál er, at sjálvt um Føroyar/Danmark fingi semju í lag við Bretland um háslættan, stóð íslenska kravið um sama økið við. Bretland og Írland vóru í 1988 komin ásamt um, hvussu tey bæði londini skuldu býta teirra krøv á háslættanum. Ein slík loysn bant sjálvsagt hvørki Danmark/Føroyar ella Ísland, sum eisini mótmæltu. Í hesum føri var ein sínámillum semja millum tveir partar sostatt ikki nóg mikið til at gera økið óumstrítt. Hesi viðurskifti talaðu sjálvsagt fyri at avmarka samráðingarnar til økið innanfyri 200 fjórðingar, har áhugin hjá oljufeløgnum var størstur.

Tá ið Bretland í 1997 tók undir við havrættarsáttmálanum frá 1982, boðaði bretska stjórnin frá, at hon tók krav sítt um 200 fjórðinga fiskimark rundan um Rokkin aftur, av tí at tað var ósambæriligt við henda sáttmálan, sum í grein 121, 3. petti, ásetur, at klettur, ið ikki kunnu bera búseting ella sjálvstøðugt búskaparligt lív, ikki hava rætt til við havmørk. Hetta skerdi tað umskarandi fiskiøkið í útsuðri úr 5.000 ferkilometrum niður í minni enn 100 ferkilometrar.

Hugsanin um at leggja málið fyri Altjóða Dómstólin mundi ofta vera nærliggjandi. Men í frásøgn frá fundi millum løgmann og bretska uttanríkisráðharran í Keypmannahavn í februar 1995 søgdu teir seg samdar um at gera sítt ýtarsta fyri at sleppa undan rættarmáli. Slík rættarmál eru dýr at føra, tey taka drúgva tíð, ofta 5 ár ella meira, og sum vera man kann hvørgin parturin vera vísur í at fáa viðhald. Ofta líkjast úrskurðirnir hjá Altjóða Dómstólinum rættiliga nógv eini semingsloysn.

Samráðingarnar gingu trekliga og í 1997 steðgaðu tær mestsum upp. Á Oljumessuni ONS í Stavanger í august 1998 hittust nýggi føroyski landsstýrismaðurin í oljumálum og bretski orkumálaráðharrin. Hóast markið ikki var málsøki teirra, men uttanríkisráðharrana og løgmanns, nýttu teir sum vera man høvið at tosa um felags áhugamál, sum vóru tarnað av stillstøðuni í marknamálinum. Á heysti 1998 kom av nýggjum samband millum partarnar, tó uttan stórvegis háva. Og so, í mai 1999, lá ein sáttmáli á borðinum, klárur til undirskrivningar.

Sáttmálin, sum lögmaður saman við danska uttanríkisráðharranum øðrumegin og bretska varauttanríkisráðharrin hinumegin undirritaðu 18. mai 1999, snýr seg um havmørkini millum Føroya og Bretlands innanfyri 200 fjórðingar. Har sum semja var um miðlinjuna frá 1977 fylgja bæði landgrunsmark og fiskimark teirri miðlinjuni. Tað eystara umskarandi økið fellur óskert Føroyum til, bæði sum fiski- og landgrunnsøki. Í útsuðri býtir avtalaða fiski- og landgrunsmarkið teir knapliga 100 ferkilometrarnar millum miðlinjurnar báðar javnt partanna millum. Í tí umleið 8.000 ferkilometer víða umstrídda fiskiøkinum sunnanfyri Føroyar gongur landgrunsmarkið fyri tað mesta nakað sunnanvert bretska útgávuna av miðlinjuni. Men, samstundis er avtalað, at bæði tað føroyska og tað bretska fiskimarkið frá 1977 stendur við á hesi leiðini, soleiðis at báðir partar upphalda síni fiskilóggávu á økinum millum hesar báðar miðlinjurnar og lata vera við at handheva sínar reglur yvir fyri skipum við loyvi einans frá mótpartinum. Hetta merkir, at í hesum 'serøki', sum landgrunsmarkið gongur ígjøgnum, hava báðir partar fiskiveiðiløgdømi í sjónum báðumegin við landgrunsmarkið, og sostatt eisini í sjónum oman á landgrunninum hjá mótpartinum. Serligar reglur áleggja pørtunum at ansa eftir, at teirra oljuvirksemi er til minst møguligan ampa fyri fiskiskapin.

Sum nevnt hava hvørki Føroyar ella Bretland búskaparøki (EEZ). Har semja er um, at landgrunns- og fiskimark fylgjast, stendur í sáttmálanum, at eitt komandi búskaparmark skal fylgja teimum. Í 'Serøkinum' skal hvørgin

parturin lýsa búskaparøki ella umhvørvisverndarøki uttan eftir avtalu við hin partin. Enn (várið 2000) er so stutt fráliðið, at ongin roynd er gjørd at fáa avtalu í lag hesum viðvíkjandi. Fyri danska ríkið kom lóg um búskaparøki í 1996, men hon varð ikki sett í gildi fyri Føroyar, m. a. fyri ikki at órógva samráðingarnar við Bretland um landgrunsmarkið. Hon kann ikki væntast sett í gildi í Føroyum fyrrenn føroyingar vísa áhuga fyri hesum. Og um so verður, má sum nevnt serligt fyrvirni takast fyri 'Serøkinum'.

Áður varð nevnt, at Bretland, sum ikki hevði verið við til at undirrita havrættarsáttmálan í 1982, í 1997 fór upp í henda sáttmála. Danmark, ið undirritaði sáttmálan í 1982, hevur enn ikki góðkent (ratifiserað) hann, m. a. fyri ikki at økymla samráðingarnar um landgrunsmarkið millum Føroya og Bretlands.

Sum nevnt er marknasáttmálin avmarkaður til økið innanfyri 200 fjórðingar. Sáttmálin sigur, at hann skal á ongan hátt ávirka støðu partanna til ósemjur uttanfyri hetta økið. Her verður sipað til ósemjuna um havbotnin á Rockall-Hatton økinum uttanfyri 200 fjórðingar. Strandalond, ið krevja havbotn uttanfyri 200 fjórðingar, skulu boða ST frá við gjølligum grundgevingum, sum ST-nevndin um markið millum landgrunnin og djúpa havbotnin skal taka støðu til. Um so er, at fleiri lond kanna sær sama havbotnsøki, verður torført hjá nevndini at taka støðu til tey einstøku krøvini, og er tá ikki óhugsandi, at nevndin heitir á londini um fyrst at semjast sínamillum.

Í altjóða oljuvinnuni var sum vera man stórus áhugi fyri at fáa latið ikki bert partar av tí føroyska 'designeraða' landgrundsøkinum, men eisini 'hvíta økið' upp fyri veruligari oljuleiting. So longi onki mark var ásett har, var ikki grundarlag fyri øðrum enn seismiskum kanningum o.t. At eisini myndugleikarnir hjá báðum pørtum vóru ídnir eftir at sleppa í gongd og at fáa latið 'hvíta økið' upp sást m. a. á, hvussu skjótt varð atborið við at góðkenna (ratifisera) sáttmálan, ein mannagongd, sum ofta tekur fleiri ár. Longu dagin fyri hann var undirritaður í Tórshavn 18. mai 1999 hevði lögtingið góðkent hann. Fólkingið fekk góðkenning sína frá hondini, áðrenn tað fór í summarfrí tíðliga í juni. Í Bretlandi var mannagongdin, at sáttmálin varð sendur parlamentinum, og um tað ikki talaði at innan ávísa freist, var sáttmálin roknaður fyri góðkendur. Longu 21. juli kundu partarnir við boðskrivaskifti boða hvørjum øðrum frá, at teirra innanhýsis mannagongdir fyri góðkenning vóru loknar, so lögmaður í ólavskurøðu síni kundi boða almenninginum frá, at sáttmálin hevði fingið gildi.

Óvissan um markið gjørdi tað torført hjá føroyskum myndugleikum at taka avgerð um at seta eitt útbjóðingarumfar í gongd. So títt og knapt sáttmálin var undirritaður, og greitt var, hvørji øki, føroyingar høvdu at ráða yvir, fóru føroyskir oljumyndugleikar í holt við at fyrireika 1. útbjóðingarumfar.